

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 61 0 Пс 012181 21 Рев
Бања Лука, 09.02.2022. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља С. а.д. Б.Л., кога заступа пуномоћник М.Д., адвокат из Б.Л., против туженог М.Ф. д.о.о. П., кога заступа пуномоћник С.Г., адвокат из С., ради исплате, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 012181 20 Пж од 12.11.2020. године, на сједници вијећа одржаној дана 09.02.2022. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Источном Сарајеву број 61 0 Пс 012181 19 Пс од 05.12.2019. године тужени је обавезан да тужитељу исплати износ од 326.286,71 КМ, са законском затезном каматом рачунајући од 11.09.2018. године па до исплате, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 8.595,86 КМ. Захтјев тужитеља за накнаду трошкова поступка преко досуђеног износа, у износу од 1.430,00 КМ, је одбијен.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 012181 20 Пж од 12.11.2020. године, жалба туженог је одбијена и првостепена пресуда, у побијаном досуђујућем дијелу, потврђена. Одбијени су захтјеви туженог и тужитеља за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужени, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

Одговор на ревизију није поднесен.

Ревизија није основана.

Предмет овог спора је захтјев тужитеља да се тужени обавезе да му исплати износ од 326.286,71 КМ, са законском затезном каматом рачунајући од 25.04.2018. године па до исплате.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да су тужитељ (као давалац кредита) и тужени (као корисник кредита) дана 01.07.2014. године закључиле уговор о кредиту на износ од 500.000,00 КМ, који износ се тужени обавезао платити у 84 рате, тј. у периоду од седам година; да је исти дан тужени тужитељу предао мјеничну изјаву, као и мјенице као средство обезбјеђење кредита, а између осталог и бјанко мјеницу број РС ..., коју је тужитељ попунио на износ од 326.286,71 КМ, са роком доспијећа плаћања на дана 25.04.2018. године; да је према прегледу доспјелих обавеза на дан 25.04.2018. године дуг туженог по основу уговора о кредиту износио је 326.286,71 КМ; да је због нередовног враћања износа кредита дана 25.04.2018. године тужитељ обавијестио туженог да раскида уговор о кредиту и позвао туженог да исплати мјенични дуг, тј. да откупи мјеницу; да тужени није извршио откуп мјенице и да је тужитељ на основу мјенице покренуо поступак извршења дана 13.09.2018. године (правилно би било 11.09.2018. године); да је по изјављеном приговору на рјешење о извршењу поступак настављен као по тужби.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је утврдио да се у конкретном случају не ради о мјеничном спору, већ о захтјеву за извршење обавезе из уговора о кредиту, а ово сагласно одредби члана 1065. у вези са одредбом члана 262. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/05, даље: ЗОО). Првостепени суд утврђује да је мјеница у конкретном случају служила само као средство обезбјеђења. Одлучујући о приговору застаре првостепени суд је заузео став да се у конкретном случају не ради о мјенично правном спору, већ о облигационо правном спору, те да би се питање застаре морало посматрати кроз одговарајуће одредбе ЗОО-а, по одредбама којег закона тужени није приговарао застари, те да о томе не може суд по службеној дужности да води рачуна, из ког разлога је примјеном одредбе члана 81. Закона о мјеници („Службени гласник РС“, број 32/01, даље: ЗМ), утврдио да је приговор застаре неоснован. Првостепени суд налази да није основан ни истакнути приговор литиспенденције. О висини потраживања првостепени суд је одлучио на темељу података из прегледа доспјелих обавеза на дана 25.04.2018. године, те је првостепеном пресудом захтјев тужитеља у цјелости усвојио.

Одлучујући о жалби туженог, имајући у виду поднесак о уређењу тужбе од 13.02.2019. године, другостепени суд налази да су основани жалбени наводи да се у конкретном случају ради о мјеничном спору и да је првостепени суд неправилно код одлучивања о тужбеном захтјеву примијенио одредбе ЗОО, што по другостепеном суду није утицало на одлуку о тужбеном захтјеву. Другостепени суд прихвата правилним закључак првостепеног суда да нема литиспенденције. Другостепени суд, даље, образлаже да се ради о бјанко мјеници која је попуњена у складу са датим мјеничним овлаштењем, по којој је тужени означен као трасант и трасат, те је преузео обавезу да ће износ из мјенице по доспијећу платити. Утврђујући да је датум раскида уговора о кредиту (25.04.2018. године) дан доспијећа мјенице, и да није основан истакнути приговор застаре потраживања, јер да је приједлог за извршење поднесен у року од једне године, из одредбе члана 80. став 2. ЗМ, другостепени суд је жалбу туженог одбио и првостепену пресуду потврдио.

Нижестепеним одлукама захтјев тужитеља је правилно усвојен.

Супротно становишту другостепеног суда, овај суд налази да је у предметној парници тужитељ затражио да се тужени обавезе на исплату дуга по два правна основа

и то по основу уговора о кредиту којег је дана 01.07.2014. године закључио са туженим и по основу мјенице серијски број РС ..., коју је тужени издао као средство обезбјеђења наведеног кредита (како је то закључио и првостепени суд). Наведено код тога да је предметни поступак покренут приједлогом за извршење на темељу мјенице, као вјеродостојне исправе, те да је писменим поднеском од 13.02.2019. године тужитељ тужбу уредио тако што је, како у чињеничним наводима тако и у петиту тужбеног захтјева, јасно означио да исплату тражи по основу уговора о кредиту и по основу мјенице. Стога, те како се ради о примјени материјалног права, односно утврђењу у којим одредбама материјалног права тужбени захтјев има упориште, овај суд ће правилност обавезивања туженог на плаћање посматрати по оба правна основа.

Према утврђењу првостепеног суда, између тужитеља (као даваоца кредита) и туженог (као корисника кредита) је дана 01.07.2014. године закључен уговор о дугорочном кредиту. Током поступка пред нижестепеним судовима није било спорно да је због неуредног враћања кредита, изјавом тужитеља од 25.04.2018. године, наведени уговор раскинут, нити је било спорно да на дан раскида уговора дуг по наведеном кредиту одговара утуженом износу.

Код таквог стања ствари, те како потраживање по овом основу није у застари (одредба члана 371. ЗОО, рачунајући од 25.04.2018. до 11.09.2018. године), то је, у складу са одредбама члана 1065. и 262. став 1. ЗОО, тужени у обавези да утужени износ тужитељу плати.

Надаље, према чињеницама које су утврдили нижестепени судови, у сврху обезбјеђења наведеног дугорочног кредита, тужени је издао бјанко мјеницу серијски број РС

ЗМ не прописује изричите одредбе о бјанко мјеници, па се посредно на њу односи одредба члана 18. став 2. наведеног закона, која предвиђа могућност издавања мјенице која у вријеме издавања није била потпуна. За бјанко мјеницу је битно да ју је потписао трасант, односно издавалац мјенице. Бјанко мјеница није мјеница, јер не садржи битне састојке, тако да бјанко мјеница постаје мјеницом тек кад овлаштено лице испуни мјенични садржај. То значи, да код издавања бјанко мјенице, издавалац, односно трасант мора овластити имаоца бјанко мјенице, да испуни потребан садржај мјенице и тако бјанко мјеницу мијења у мјеницу као папир од вриједности. Ималац бјанко мјенице на основу овлаштења којег је добио од трасанта, односно издаваоца мјенице, испуњава мјеницу у складу са договором о издавању мјенице, у оним дијеловима који нису испуњени.

Овлаштење имаоца бјанко мјенице, да њен ималац испуни потребан садржај мјенице може бити дато у мјеничној изјави или у споразуму о попуњавању бјанко мјенице. Основно је правило да се мјенично овлаштење даје писмено, али оно може бити дато и прећутно (само предавање мјенице повјериоцу када је она уговорена као средство обезбјеђења плаћања), односно усмено. Ако нема посебног споразума о попуњавању бјанко мјенице, постигнутог између издаваоца мјенице и имаоца мјенице, ималац мјенице је дужан мјеницу попунити у складу са условима и роковима из основног посла.

У пракси (с обзиром да нема бланкета званичног издања за властиту мјеницу, као што постоје бланкети трасиране мјенице), бланкети који важе за трасиране мјенице се употребљавају и за мјенице са учинком властите мјенице, тако што је издавалац вукао

(трасирао) мјеницу на себе (тзв. конфузија трасанта и трасата). У том ће случају трасант и трасат бити исто лице, али трасант треба такву мјеницу још и акцептирати потписивањем на лијевом крају бланкета, поред назнаке „прихваћамо“. Тек таквим потписивањем мјенице трасант је стварно постао главни мјенични дужник и његов статус је једнак статусу издаваоца властите мјенице. Такође, бланкети трасиране мјенице се употребљавају и приликом издавања властите мјенице.

У конкретном случају, тужени предметну мјеницу није трасирао на себе, односно није ју уопште трасирао (како то погрешно закључују нижестепени судови), па се не може радити о мјеници са учинком властите мјенице, већ се ради о властитој мјеници (одредба члана 111. ЗМ) коју је тужени издао на бланкету трасиране мјенице, која оцјена према одредбама ЗМ не представља значајну разлику код одлучивања о основаности тужбеног захтјева. На истој су у вријеме издавања недостајали мјенични елементи – датум доспијећа и износ мјеничног дуга, што значи да се радило о бјанко мјеници. Према одредби члана 113. ЗМ на властиту мјеницу се примјењују одредбе о трасираној мјеници, ако нису у супротности са природом мјенице, а према члану 114. став 1. истог закона, издавалац властите мјенице одговара онако како одговара акцептант трасиране мјенице.

Након издавања мјенице полази се од саме мјеничне исправе, па уколико је мјеница формално исправна, ваљане су и све обавезе које из ње произлазе, без обзира на њихов правни основ. У мјеничном праву, по начелу апстрактности, у случају мјеничног спора не испитује се правни основ или разлог обавезивања мјеничног дужника. Мјеничноправни однос је независан од основног посла ради којег је мјеница и издата и којем служи.

Међутим, апстрактност мјеничне обавезе није апсолутна. Стога ће мјенични дужник имати право истицати приговоре из основног посла (нпр. да је дио дуга измирио) само ако се према њему као мјенични повјерилац јавља непосредни учесник у мјеничном ланцу (уколико се не ради о бјанко мјеници). Међутим, уколико је у питању бјанко мјеница, мјенични дужник може ставити приговор да је мјеница попуњена противно споразуму, уколико је бјанко мјеницу попунио ремитент као први ималац (као у конкретном случају).

У конкретном случају, тужени је приликом издавања предметне мјенице потписао и мјенично овлаштење, којим је, између осталог, мјеничног повјериоца овластио да се „доспијеће потраживања и мјенице, износ потраживања (главног и споредних са свим трошковима) утврђује у складу са уговором о кредиту, на дан попуњавања мјенице“, што значи да је тужитеља овластио да у случају активирања мјенично правних механизма за наплату дуга по предметном кредиту може поунити мјеничне елементе који су недостајали у моменту издавања мјенице, а што је у складу са датим овлаштењем тужитељ и учинио тако што је на мјеници као датум доспијећа означио 25.04.2018. године, док је као износ дуга означио износ од 326.286,71 КМ (према стању дуга на дан раскида кредита).

Како је, дакле, предметна мјеница формално исправна и попуњена у складу са датим мјеничним овлаштењем, то је у складу са одредбом члана 48. став 1. ЗМ тужени и као мјенични дужни у обавези да тужитељу плати захтјевани износ.

При томе, није основан истакнути приговор застареле потраживања (који тужени понавља у ревизији), ни када је у питању мјенични дуг, јер је, рачунајући од дана

доспијећа (25.04.2018. године), тужитељ поступак покренуо против туженог као издаваоца властите мјенице у року од три године из одредбе члана 80. став 1. ЗМ (дана 11.09.2018. године).

Нема мјеста ревизионим наводима да је поступајући на описани начин тужитељ преиначио тужбу, о чему није одлучено одговарајућим рјешењем првостепеног суда, јер је тужитељ уствари исплату дуга првобитно затражио по једном правном основу, а током поступка по два правна основа.

Није основан ни истакнути приговор литиспенденције, који тужени понавља у ревизији, јер другостепени суд правилно образлаже да су поступци на које се тужени позивао код истицања овог приговора (који се тичу наплате истог потраживања) произашли између различитих странка и из различитих извршних исправа, из којих разлога није ни утврђивао који поступак је први почео тећи. Наиме, у предмету број 61 0 Пс 012180 19 Пс, као тужени је означен П. д.о.о. П. (по основу уговора о јемству), док је извршни поступак под бројем 89 0 И 062647 18 И покренут против физичког лица (па нема идентитета странка). У извршном поступку број 61 0 Ип 012184 18 Ип, који је покренут на темељу засноване хипотеке, као извршеници су означени „М.Ф. д.о.о. П. и физичко лице, па се ради о другој врсти поступка на темељу друге извршне исправе (хипотеке). Извршни поступак број 61 0 Ип 012182 18 Ип против извршеника М.Ф. д.о.о. П., је покренут на основу потврде из Регистра залогe. При томе, према оцјени овога суда, нема сметњи да тужитељ активира више средстава заштите предметног потраживања из уговора о кредиту (као у конкретном случају), кад се има у виду да постоје прописани правни механизми за избјегавање двоструке наплате истог потраживања, као и за враћање двоструко наплаћеног потраживања.

Произлази, да ревизионим наводима нижестепене пресуде нису доведене у озбиљну сумњу, па је изјављену ревизију ваљало одбити, примјеном одредбе члана 248. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13).

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић